

Kapsayıcı Yerel Yönetişim için Genç Göçmenlere Duyarlı Politikalar

Bu tartışma TESEV'in Friedrich Naumann Vakfı ortaklığı ile 2016'da başlattığı Sürdürülebilir Kentleri Desteklemek çatı projesinin 2018 projesi "Sürdürülebilir Kent için Kapsayıcı Yerel Yönetişim" kapsamında yayınlanmıştır. Bu tartışmalar proje konularına ilişkin farklı bakış açıları ve önerileri kamuoyuyla paylaşmayı hedeflemektedir.

Elif Kalan

2005 yılından bu yana farklı sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler ve Birleşmiş Milletler kurumları ile çalışmaktadır, çeşitli projelerde uyuşmazlık analizi ve çözümü, müzakere ve arabuluculuk, çocuk hakları, gençlik katılımı, genç mülteci gençlerin güçlenmesi çalışmaları, gençlerle sosyal uyum ve barış inşası, ve gönüllülük konularında danışmanlık yapmaktadır. Türkiye'nin farklı kentlerinde, çeşitli gruplara eğitim içerikleri geliştirmekte ve eğitimler uygulamaktadır. Yetişkinlere yönelik "Barış Eğitimi" (<http://unoy.org/wp-content/uploads/Mainstreaming-Peace-Education.pdf>) kılavuzunun yazarları arasındadır. Avrupa Komisyonu'nun çeşitli projelerine gözlemci olarak katkı sağlamaktadır. Elif Kalan, ilk yüksek lisansını Sabancı Üniversitesi Uyuşmazlık Analizi ve Çözümü, ikincisini ise London School of Economics'te Siyaset Sosyolojisi alanında tamamladı.

Gençler birçok ülkede ve toplumda barış süreçlerini ve diyalog ortamlarını güçlendirme potansiyeline sahip olmuşlardır. Ayrıca dünya şu an 1,2 milyar genç nüfusa sahiptir ve tarihin en genç dönemini yaşamaktadır. Bu gençler eğitim, girişimcilik, sağlık, iş gücüne katılım, istihdam gibi birçok farklı sorun alanlarına karşı sınırlı kaynaklarla mücadele etmektedir. Öte taraftan bu sorunlara gerekli kaynaklar sağlandığında gençlerin kararlı ve istekli bir şekilde mücadele edebilme becerisine sahip olduğu da bilinen bir gerçektir. Hem Türkiye'de hem de dünyada gençlik çalışmaları "korumacı yaklaşımdan" "destekleyici yaklaşıma" doğru bir dönüşüm içerisindedir. Her yerde aynı şekilde uygulanmasa da uluslararası kararlarda ve birçok ulusal politika metninde destekleyici bir dil ve planlama daha fazla kullanılmaktadır/yer almaktadır.

Gençlerin yerel yönetim süreçlerinde karar alma mekanizmalarında yer alması, kendilerini direkt etkileyen ve yaşadıkları kentle ilgili kararlarda aktif olarak söz sahibi olması 1990'larda başlayan yerel yönetim çalışmalarının en önemli çıktılarında biridir. 1997 yılında başlayan İçişleri Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın (BMKP) desteği ile hayata geçen Yerel Gündem 21 Programı Türkiye'de yerel yönetişimin kent düzeyindeki en önemli katılım mekanizmalarından birini oluşturması bakımından çok değerlidir. Gençlik çalışmaları bu mekanizmaların kent düzeyinde eşit bir şekilde kurulmasında ve işleminde en önemli itici güç olmuştur.

Türkiye'de hem yerel katılım süreçlerini destekleyen hem de gençlik çalışmalarını güçlendiren Yerel Gündem 21 Programı kapsamında kentlerde "katılım", "yönetişim", "gençlik" ve "politika" gibi kavramlar beraber tartışılmaya ve ortak alanlarda buluşmaya başlamıştır.

"genç göçmenlerin gençlik ile ilgili karar alma, politika yapım ve uygulama süreçlerine aktif olarak katılması, dâhil ve yararlanıcı olması gerekmektedir."

1990'lardan 2000'li yıllara geçişte gençlik çalışmaları özellikle Birleşmiş Milletler'in Binyıl Kalkınma Hedefleri, Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde gençlik programları ve Avrupa Konseyi'nin Gençlik Çalışma Birimi (1) ile katılımcı ve gönüllü düzeyde mekanizmaların ve politikaların oluşturulması açısından oldukça gelişmiştir. Gençlerin örgütlenme ve yaşadıkları çevre için fayda oluşturma kapasiteleri Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarının desteği ile gelişmiş ve güçlenmiştir.

Acil durumlar ve kriz dönemlerinde göçmen ve ev sahibi toplumlardaki gençlerin rolü ve dönüştürücü gücü

Bununla birlikte, özellikle acil durumlar, kriz ve savaş dönemlerinde gençlerin rolü ve durumu farklı şekillerde tezahür edebilir. Gençler kimi çatışma ortamlarında çatışmayı tırmandıran güçlere katılırken, kimi ortamlarda çatışmanın sönümlenmesi ve barış inşasında kritik aktörler olarak yer almaktadır. Bu kapsamda, gençlerin özellikle "göçmen" olma durumu, farklı bir ülkeye göç etme sürecinde desteklenmeleri barış yapma, barışı koruma ve barış inşası için çok önemli ve kritiktir. Çatışma ortamlarındaki gençlerin gerekli destekler sağlandığında barış ve uzlaşmanın ana savunucuları oldukları birçok çalışmada ve vakada belirtilmektedir (2).

Bu sebeple gençlerin varlığı çatışma çözümü ve sonraki barış inşası süreçlerinde çok önemlidir. Hatta onların eksikliği bu süreçleri olumsuz etkileyebilir. Özellikle çatışmanın yaşandığı bölgelerden gelen gençler kendi geleceklerinin huzurlu ve barış içinde yaşanmasını isterler.

Geçiş döneminde olan ve farklı ihtiyaçlara sahip bir sosyal grup olarak gençler, bir de göçmenlik durumu ile karşı karşıya kaldıklarında kendilerini daha kaygılı, zayıf ve kararsız hissedebilir. Bu nedenle, özellikle göç edilen ülkedeki katılımcı süreçlerin genç göçmenleri dâhil etmesi göçmenlerin buldukları toplumda barış ve uyum için etkin bir rol almaya çalışmalarını kolaylaştırır. Birçok çalışmada belirtildiği üzere, gençler diğer sosyal gruplara göre daha açık fikirli ve uyumludur ve sosyal uyumu oluşturmada ve çatışma dönüşümünde hem çocuklar hem yetişkinlerle iletişim halinde olabilen bir gruptur (3).

Dünya hedeflerinde gençlerin katılımı

Türkiye'nin de taraf devlet olarak imzası bulunan Birleşmiş Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) çerçevesinde hem Türkiye'nin genç nüfus potansiyeli hem de gençlerin kapasite ve yetenekleri dolayısıyla gençlerin aktif katılımı bu hedeflere ulaşmada kilit bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin gençlik demografisine baktığımızda Türkiye nüfusunun %16,1'ini 15-24 yaş arası gençler oluşturmaktadır. Bu oran 15-29 yaş grubu için %23,4'e çıkmaktadır. Gençlerin okula katılım, devam, yükseköğretime devam ve istihdam gibi farklı sorunlarla mücadele etmek zorunda kaldıkları hem kamu hem de uluslararası kuruluşlar tarafından belirtilmektedir.

Son olarak, Türkiye'de "Ne işte ne okulda" olarak tanımlanan gençlerin oranı %30'dur (4) ve bu oran ile Türkiye OECD ülkeleri arasında ilk sırada gelmektedir. Farklı alt nedenlere bağlı olarak 15-29 yaş grubu gençlerin ne okula gittikleri/gidebildikleri, ne de iş hayatına katıldıkları (yasal olarak) belirtilmektedir.

Bu durum çerçevesinde, gençlerin desteklenmesi gereken konular hem gençlik hizmetleri ile ilgili bakanlıkların (Gençlik ve Spor Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı vb.) hem de gençlik alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının gündeminde yer almaktadır.

Bunlarla birlikte, Türkiye'nin gençlik alanındaki konuları son yaşanan gelişmeler ışığında Suriye

krizi ile birlikte değerlendirmesi ve ele alması gerekmektedir. Hem Türkiye'nin SKH'ye ulaşmasında hem de yerel ve kent düzeyindeki yönetim süreçlerinin güçlenmesi için genç göçmenlerin gençlik ile ilgili karar alma, politika yapım ve uygulama süreçlerine aktif olarak katılması, dâhil ve yararlanıcı olması gerekmektedir.

Türkiye'de genç göçmenlerin durumu

Suriye'de 2011 yılından bu yana yaşanan çatışmalar sebebiyle her geçen gün Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların (geçici koruma altında yaşayan Suriyeliler) (5) sayısı artmaktadır. Yapılan araştırmalara göre, Türkiye dünyada en çok Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 29 Kasım 2018'de yayınladığı son internet raporunda yerel otoritelerde kaydı bulunan 3,607,563 Suriyeli sığınmacının varlığı belirtilmektedir*. Bu nüfusun yaklaşık yüzde 4,4'ü Türkiye - Suriye sınırı yakınında kurulan kamplarda yaşamaktayken geri kalan nüfus Türkiye toplumu içinde hayatına devam etmektedir (Göç İdaresi).

Birleşmiş Milletler Yüksek Mülteci Komiserliği'nin (BMYMK) raporlarına göre Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların neredeyse yarısından fazlası 0-18 yaş aralığında çocuklardan oluşmaktadır (2016). Bu oran 15-30 yaş arası için %32'dir (6). Geçici koruma altında Türkiye'de 1,169,714 genç yaşamaktadır.

Türkiye'de Suriyeliler dışında özellikle Irak, Afganistan ve İran'dan uluslararası koruma talep eden 112.415 kişi yaşamaktadır**. Ancak nüfusa göre ayrıştırılmış demografik bilgi bulunmamaktadır.

Çatışma ve krizden kaçma, yeni bir ülkede yaşama ve sosyal ve ekonomik olarak toplumsal hataya katılma gibi durumların ortaya çıkardığı farklı ihtiyaçlar ve sorunlar geçici koruma altındaki Suriyeli gençleri Türkiye gençlerine göre daha fazla etkilemektedir. Buna göre gençlerin desteklenmesi için özellikle eğitim, sağlık ve toplumsal hayata katılım alanlarında uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları ile farklı programlar ve projeler uygulanmaktadır.

Sürdürülebilir Kentler için Türkiyeli Gençler ve Geçici Koruma Altındaki Gençler ile “katılım”

Türkiye’de en fazla göçmen (geçici koruma altındaki Suriyeliler) nüfusuna sahip 5 kent sırasıyla İstanbul (558,548), Şanlıurfa (456,754), Hatay (441,197), Gaziantep (417,013) ve Adana’dır (228,976). Nüfus yoğunluğuna göre ise Kilis 122,169 kişi ile (nüfusunun %89,62’si) ilk sıradadır. Bu kentlerin genç nüfus (15-29 yaş arası) oranlarına baktığımızda en genç kentin 550,613 genç ile Şanlıurfa olduğunu görüyoruz (7). Benzer şekilde, İstanbul, Gaziantep, Hatay gibi kentlerde genç nüfus oranı %20 ile %25 arasında değişmektedir. Bu durum ışığında kentlerin kent stratejilerini oluştururken genç nüfusu düşünerek eylem planları hazırlamaları ve gençler için fırsat eşitliği perspektifinden destekleyici politika ve uygulama süreçlerini planlamaları beklenmektedir. Bugünkü durum ile gençler yerel yönetimlerde hizmet alan kişiler olarak daha edilgen bir durumdadır. Yukarıda bahsedildiği üzere, gençlerin desteklendiği sosyal süreçler genel olarak sürdürülebilir, barışçıl süreçlere ve toplumlara evirilmektedir.

Son olarak, bahsedilen kentlerdeki kent eylem planlarında gençlerin eğitim çalışmalarına destek verilmesi, kötü alışkanlıklardan korunması ve sportif faaliyetlere katılımı konusunda planlar görüyoruz (8). Bu noktada göçmen gençler özelinde bir projeksiyon veya öneri bulunmazken, genel olarak göçmenlerin ihtiyaçlarına yönelik ilgili müdürlüklerin geçici koruma kapsamındaki sorumluluk ve yükümlükleri eğitim, yardım ve sosyal uyum çerçevesinde değerlendirdiği görülmektedir.

Örneğin, Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi’nin Stratejik Planı’nda “Suriyeli mültecilerin kentin huzur ve temizliğini tehdit edecek duruma gelmesi” ve “Suriye’deki savaştan kaçıp şehrimize (Şanlıurfa’ya) sığınan Suriyeli vatandaşların sorunları” SWOT analizi ışığında tehditler kısmında yer almaktadır (9). İstanbul Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı’nda ise gençlere yönelik hizmetler ve projeler kapsamında gençlerin hem fiziksel hem de kapasite geliştirme ihtiyaçlarına yönelik birçok planın olduğu dikkat çekmektedir. Ancak bu planların genç göçmenler özelinde bir organizasyonu plan içerisinde ayrıca belirtilmemiştir.

Göçmen gençlerin kentteki yönetim süreçlerine katılımlarının önünde bir takım yapısal engellerin bulunduğunu da belirtmek gerekir. Hukuki statü olarak geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler temel olarak eğitim, sağlık, iş piyasasına erişim, tercüme, sosyal yardım ve gümrük işlemleri alanlarında hizmetlerden yararlanmaktadır (10). Bu kapsamda kent düzeyinde katılım veya yönetim süreçleri içerisinde aktif yer almak hukuki kapsamda detaylı bir şekilde düzenlenmemiştir. Örneğin, kent düzeyinde katılım ve yönetim süreçlerini düzenleyen 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda göçmenlerin ve/ya mültecilerin katılımı ile ilgili bir açıklama, düzenleme bulunmamaktadır (11).

Sürdürülebilir Kentler için Gençler ile Sosyal Uyum

Sosyal uyum kavram olarak sosyal psikolojinin, siyaset sosyolojisinin ve özellikle göç çalışmalarının literatüründe farklı şekilde tanımlanmaktadır. Türkiye’de özellikle son yıllarda sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşlar tarafından Suriye Krizi, gençlik ve sosyalleşme/sosyal uyum bağlamında yapılan araştırmalar ve etki analizleri/değerlendirme çalışmaları artmıştır (12). Birlikte yaşam, toplumsal güven, grup aidiyeti ile toplumsal aidiyetin çatışması gibi alanlar genel olarak sosyal uyum konusunun alt çalışma alanlarını oluşturuyor. Bununla birlikte, genç göçmenler özelinde sosyal uyum (social cohesion) konusunun fazlasıyla çalışıldığını belirtmek gerekir. Gerek uluslararası organizasyonlar, gerekse kamu kurumları çocuklar ve gençler odağında çeşitli sosyal uyum eğitimleri, etkinlikleri, projeleri ve faaliyetleri düzenlemektedirler (13); bu çalışmaları finansal ve teknik anlamda da desteklemektedirler.

Bu çalışmalar, kent düzeyinde “kentli olmak” kapsamında Suriyeli gençlerin dâhil edilmelerini ve sosyal olarak kent hayatına katılmalarını beraberinde desteklemektedir. Yerel düzeyde karar alma süreçlerine katılımdan ziyade birlikte yaşamaya katkı sunmak anlamında sosyal uyum çalışmalarının önemli bir etkisi olduğu gözlenmiştir. Ancak bu konuda ampirik bir çalışma henüz yapılamamıştır.

Bununla birlikte, Türkiye toplumunda sosyal uyumun yüksek düzeyde olmadığı farklı çalışmalar tarafından kamuoyu ile paylaşılmaktadır (14). İstanbul Politikalar Merkezi’nin Türkiye’de Sosyal Uyum başlıklı çalışmasının sonuç kısmında yer alan argüman şu şekildedir: “Türkiye toplumunda toplumsal bağlantılılık duygusu ve sosyal ilişkiler güçlü olmakla birlikte, sosyal uyuma hizmet edecek ortak fayda anlayışı alt-orta düzeydedir” (2018, s: 36) (15). Bu sonuç ile birlikte, geçici koruma altındaki Suriyeliler ve Türkiye toplumu arasındaki sosyal uyum çalışmalarının çok da kolay olmadığını söylemek yanlış olmaz. Ancak, gençlerin bu konuda kolaylaştırıcı, destekleyici ve sorumluluk sahibi bir rol alabildikleri sahada uygulanan projelerde görülmektedir. Bu kapsamda, sahada çalışan örgütler özellikle yaşam alanlarının iyileştirilmesi programları çerçevesinde sosyal uyum çalışmaları yapmaktadır.

Öneriler

Sınır illerde Suriyeli nüfus sayısı genel nüfusun %33’üne tekabül etmektedir. Bu nedenle bu illerde gençlik çalışmalarının desteklenmesi önemlidir.

Türkiye’de Suriye’den göçle gelen genç nüfus ile ilgili detaylı bir araştırma bulunmamaktadır. Kent düzeyinde hem Suriyeli hem de ev sahibi gençlerin ihtiyaçlarına yönelik ayrıştırmış, veri (cinsiyet, yaş, eğitim durumu vb.) temelli bir araştırmanın yapılması gerekmektedir.

2019 yerel seçimlerinin ardından belediyelerin stratejik planlarının -özellikle Suriyeli nüfusun sayısının kent nüfusuna oranının oldukça yüksek olduğu yerlerde- Suriyelilerin özel ihtiyaçlarını gözeterek ve ev sahibi toplum ile sosyal uyumu güçlendirecek bir bakış açısı ile yapılması gerekmektedir.

% 20,8 olan genç işsizliği hem Suriyeli hem de Türkiyeli gençler açısından önemli bir sorun alanı olacaktır. Bu nedenle, yerelde kamu kurumları, Suriyeli ve Türkiyeli iş dünyası ve sivil toplum kuruluşları ortaklığında gençleri destekleyici programların geliştirilmesi ve üniversitelerin bu programlarda kolaylaştırıcı bir rol üstlenmesi genç işsizliği sorununu çözmeye yönelik atılacak adımlardan biridir.

Gençlik ve Spor Bakanlığı gibi gençlik alanında ilgili kamu kurumlarının ulusal strateji geliştirme sürecinde aktif olması ve yerel ölçekte kurum kaynaklarının (örn. gençlik merkezleri) gençlerin sosyal uyum ve iletişim becerilerini geliştirecek şekilde organize edilmesi gençlerin sorunlarına çözüm bulmaya katkı sağlayacaktır.

Referanslar

1. <https://www.coe.int/en/web/youth>
2. Kaynak dokümanlar ve detaylar:
<https://www.un.org/development/desa/en/news/social/recognizing-youth-as-peace-builders.html>
3. International Journal of Peace Studies, Volume 17, Number 2, Winter 2012 Youth Spaces in Haunted Places: Placemaking for Peacebuilding in Theory and Practice Siobhan McEvoy-Levy
4. <https://www.oecd.org/turkey/sag2016-turkey.pdf>
5. http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-korumamiz-altindaki-suriyeliler_409_558_560
6. Gençlik yaşı ülkeler, kurumlar ve politikalar düzeyinde farklı şekilde düzenlense de Türkiye'deki gençlik çalışmaları hem Birleşmiş Milletler'in 16-24 yaş aralığı hem de Avrupa Birliği ve Avrupa Konseyi'nin 18-30 yaş tanımını kullanmaktadır.
7. <https://www.nufusu.com/il/sanliurfa-nufusu>
8. İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2015-1029 Stratejik Plan; Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, 2015-2019 Stratejik Plan
9. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi, 2015-2019 Stratejik Plan; sayfa: 15. <https://www.sanliurfa.bel.tr/files/1/58a2b66b3f34e.pdf>
10. GEÇİCİ KORUMA YÖNETMELİĞİ, http://www.goc.gov.tr/files/files/03052014_6883.pdf
11. 5393 sayılı Belediye Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>
12. IPC – Istanbul Policy Center, Türkiye'de Sosyal Uyum; INSAMER, http://insamer.com/en/the-role-of-turkish-ngos-in-social-cohesion-of-syrians_1370.html ; GIZ Education programme for Syrian refugees and host communities in Gaziantep and Sanliurfa <https://www.giz.de/en/worldwide/40562.html>
13. UNICEF 2017 Report, https://www.unicef.org/about/annualreport/files/Turkey_2017_COAR.pdf
14. IPC – Istanbul Policy Center, <http://ipc.sabanciuniv.edu/wp-content/uploads/2018/06/TRSosyalUyumRaporu-2018.pdf>
15. <http://ipc.sabanciuniv.edu/wp-content/uploads/2018/06/TRSosyalUyumRaporu-2018.pdf>

*http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

**http://www.goc.gov.tr/icerik6/uluslararası-koruma_363_378_4712_icerik

Copyright ©Aralık 2018 Tüm hakları saklıdır. Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı'nın (TESEV) izni olmadan bu yayının hiçbir kısmı elektronik ya da mekanik yollarla (fotokopi, kayıtların ya da bilgilerin arşivlenmesi, vs.) çoğaltılamaz.

F

STEFFENS FÜR DIE FREIHEIT

TESEV bu projeye katkılarından ötürü Friedrich Naumann Vakfı'na teşekkür eder.